

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

M. AMONBOYEV, D.I. ABIDOVA, N.A. JURAYEVA

TURIZM IQTISODIYOTI VA MENEJMENTI

O‘quv qo‘llanma

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Kengashi tomonidan
5610100 - “Xizmatlar sohasi (turizmni tashkil etish va boshqarish)”
ta‘lim yunalishi talabalari uchun o‘quv qullanma sifatida tavsiya etilgan*

TOSHKENT – «IQTISODIYOT» – 2019

UDK: 338.(46+338.24)

КБК: 65.254.01.2

Amonboyev M., Abidova D.I., Jurayeva N.A. Turizm iqtisodiyoti va menejmenti. O'quv qo'llanma. – T.: "IQTISODIYOT", 2019. - 226 bet.

O'quv qo'llanma turizm iqtisodiyotining mazmun mohiyati, turizm menejmenti rivojlanishidagi asosiy omillar, turistik mahsulotlarning turlari va uning taqsimlanishi, mamlakat iqtisodiyotining rivojida turizmni o'rni, turizm industriyasida menejmentning rivojlanish bosqichlari, turistik xizmatlarning tashkil etish va turistik xizmatlarni iste'molchiga etkazish jarayonlarini, turistik mahsulot narxini hisoblash kabilar bayon etilgan.

Shuningdek turizm iqtisodiyotida mehmonxona xo'jaligini o'rni hamda bugungi kundagi turizmni rivojida davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlar, turistik korxonalarining litsenziyalash va sertifikatsiyalash, turizm menegmentining o'ziga xos xususiyatlari, turistik korxonalarda menegment turlari va uni tashkil etish, turistik firmalar faoliyatiga taalluqli bo'lgan qonunlar hamda qonunosti hujjatlarni o'rganish va mustaxkamlashga hizmat qiladi.

O'quv qo'llanma talabalarning amaliy bilim, malaka va ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi shuningdek o'qituvchi va tadqiqotchilar uchun ham mo'ljallangan.

В учебном пособии изложены сущность экономики туризма, ключевые факторы развития туризма, виды и распределение туристских продуктов, роль туризма в развитии экономики, этапы управления в сфере туризма, организация туристических услуг и предоставление туристических услуг, расчет цены туристического продукта.

Кроме того, роль гостиничного менеджмента в экономике туризма и возможности, предоставляемые государством в развитии современного туризма, лицензирование и сертификация туристических предприятий, особенности управления туризмом, виды управления и организации туристических предприятий, деятельность туристических фирм, изучение законов и подзаконных актов и закрепление знаний.

Учебное пособие предназначен для повышения практических знаний, навыков и умений учащихся, а также для преподавателей и исследователей.

The textbook covers the essence of the tourism economy and menegment, the key factors in the development of tourism, the types and distribution of tourism products, the role of tourism in the development of the economy, the stages of management in the tourism industry, the organization of tourism services and the delivery of tourism services, calculation of the price of tourist product.

Also, the role of hotel management in the tourism economy and the opportunities provided by the state in the development of modern tourism, licensing and certification of tourist enterprises, specifics of tourism management, types of management and organization of tourism enterprises, activities of tourist firms. The study of laws and bylaws and the consolidation of fundamental knowledge.

The textbook is designed to enhance students' practical knowledge, skills and abilities, can be used by teachers and scientific researchers.

Taqrizchilar:

A. Abduvohidov - TDIU, Iqtisod fanlari doktori, "Turizm va servis" kafedrası professori.

ISBN 978-9943-6062-8-9

UO'K: 338.(46+338.24)

КБК: 65.254.01.2

© «IQTISODIYOT», 2019

© Amonboyev M., Abidova D.I., Jurayeva N.A., 2019

KIRISH

Turizmning mamlakat uchun yuqori, serdaromad soha ekanligi hammamizga ma'lum. Turizm odamlarni ham davlat hududida, ham davlatdan tashqarida bir joydan boshqa joyga kuchirilishini nazarda tutadi. Bugungi kunda turizm iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanib bormoqda, turizmning rivojlanishi orqali aholining ish bilan ta'minlanishi, ularning yashash sharoiti yanada serdaromad bo'lishiga olib kelishi mamlakat iqtisodiyotini har tomonlama rivojlantirishga katta hissa qushadi. Fikrimiz tasdig'i sifatida aynan turizm sohasi rivojlangan xorij tajribasida ham ko'rishimiz mumkin. Turizm industriyasini rivojlanishida menegmentning o'rni beqiyos. Yurtimiz turizm sohasida ulkan salohiyatga ega. Aynan shuning uchun ham mazkur sohaga talaba yoshlarni professional tayorlash, menegmentning turizm sohasidagi o'ziga hos xususiyatlarini, boshqarish metodlarini o'zlashtirish to'g'risidagi bilim va ko'nikmalarga ega bulishi talab etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta'kidlaganidek, "Hozirgi kunda milliy iqtisodiyotga yuqori daromad keltiradigan istiqbolli tarmoqlardan biri – bu turizmdir. O'zbekiston turizm sohasida ulkan salohiyatga ega bo'lgan davlat hisoblanadi. Yurtimizda 7 ming 300 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud va ularning aksariyati YuNESKO ro'yxatiga kiritilgan. Shu bilan birga, mamlakatimizning betakror tabiati, go'zal dam olish zonolari imkoniyatlaridan foydalanib, yangi turistik yo'nalishlar ochish mumkin. Bu sohaga jahon brendlarini faol jalb etgan holda, biz ziyorat turizmi, ekologik, ma'rifiy, etnografik, gastronomik turizm va bu sohaning boshqa tarmoqlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishimiz zarur. Bu borada davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini qo'llash sohani taraqqiy ettirishda keng imkoniyatlar ochishini hisobga olishimiz lozim".¹

Turizm sohasining yanada shiddat bilan rivojlantirish uchun davlatimiz tomonidan qator ishlar amalga oshirilmoqda. Ichki va xorijiy turistlar uchun xizmatlar sohasini kengayishi va ularning sifatini oshishi, turistlarga yaratilayotgan imtiyozlar, qulayliklar ohirgi 2-3 yil davomida sezilarli darajada o'zgardi. Turistik xizmatlarni sifatini oshirish borasida hukumat tomonidan qator qonun hujjatlar yangi taxrirda ishlab chiqildi va qo'shimchalar kiritildi. Bundan ko'rilayotgan asosiy maqsad mamlakatga turistlar oqimini ko'paytirish, mamlakatda aholi daromadini oshirish, shu bilan birga iqtisodiyotni yanada rivojlantirish, mamlakatning investitsion jozibadorligini yanada kengaytiribgina qolmasdan, yangi investitsion loyihalarni amalga oshirishdan iborat. Buning uchun albatta turistik korxonalarini samarali boshqarish va xizmatlar sohasini to'g'ri tashkil etish va

¹O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisga Murojaatnomasi //http://uza.uz/uz/documents/o-zbekiston-respublikasi-prezidenti-shavkat-mirziyoyevning-o-22-12-2017

yetkazish borasida yosh kadrlarni bilimni zamon talabiga javob bera oluvchi, har tamonlama xalqaro standartlarga mos bo'lgan, kelajakda xalqaro turizm sohasini boshqarish salohiyatiga ega kadrlarni tayyorlash maqsadga muvofiqdir.

“Turizm iqtisodiyoti va menejmenti” faning asosan quyidagi vazifalarni o'z ichiga oladi:

- *birinchidan* turizm iqtisodiyotining mazmun mohiyatini va o'ziga hos hususiyatlarini o'rganish;
- *ikkinchidan* :turizm menegmenti rivojlanishidagi asosiy omillar , turistik mahsulotlarning turlarini bolish;
- *uchunchidan* mamlakat iqtisodiyotining rivojida turizmni o'rni, turizm industriyasida menejmentning rivojlanish bosqichlari haqidagi ma'lumotga ega bo'lish;
- *to'rtinchidan* turistik xizmatlarning tashkil etish va turistik xizmatlarni iste'molchiga etkazish jarayonlarini, turistik maxsulot narxini xisoblash usullarini o'ragnish;
- *Beshinchidan* turizm iqtisodiyotida mexmonxona xo'jaligini o'rni hamda bugungi kundagi turizmni rivojida davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlar, turistik korxonalarining litsenziyalash va sertifikatsiyalash qanun va qarorlarni mazmun mohiyatini tushunsh va tahlil qilish, taqqoslash va boshqalar

1- BOB. “TURIZM IQTISODIYOTI VA MENEGMENTI” FANINING MAZMUNI MAQSADI VA VAZIFALARI

1.1. “Turizm iqtisodiyoti va menejmenti ” fanining maksadi va vazifalari.

1.2. Turizmning siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.

1.3. Buyuk Ipak yo‘li va unda turizmni rivojlantirishning ahamiyati:

1.1. “Turizm iqtisodiyoti va menejmenti” fanining maqsadi va vazifalari

O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, bozor iqtisodiyotiga asoslangan jamiyat qurishni o‘zining asosiy maqsadi qilib belgilab oldi. Bu ishda turizm sohasi ham yetakchi tarm oqlardan biri hisoblanadi. Turizm nafaqat o‘tmishni o‘rganish, o‘zga xalqlar va elatlar bilan tanishish, ularning madaniy yodgorliklaridan bahramand bo‘lish, shuningdek, u katta biznes hamdir.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida joriy yilning 22-fevral kuni videoselektorda quyidagi masalalar ko‘rib chiqildi. Unda xorijiy turistlar oqimini ko‘paytirish va ichki turizmni yanada rivojlantirish, sayyohlik xizmatlarini yaxshilash va turlarini kengaytirish bo‘yicha ko‘rilayotgan choralar natijadorligi tanqidiy tahlil qilindi².

Mamlakatimiz turizm sohasida ulkan salohiyatga ega bo‘la turib, uzoq yillar bu imkoniyatdan to‘liq va samarali foydalanilmadi. Turizm rivoji uchun qulay iqtisodiy va tashkiliy-huquqiy shart-sharoitlar yaratilmadi, hamma o‘z bilganicha faoliyat yuritib keldi.

Davlatimiz rahbarining 2016-yil 2-dekabrda «O‘zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi farmoniga muvofiq, sayyohlik mamlakatimiz iqtisodiyotining strategik tarmog‘i sifatida belgilandi. Prezidentning 2017-yil 16-avgustdagi qarori bilan 2018-2019-yillarda turizm sohasini rivojlantirish bo‘yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar dasturi

² <http://uza.uz/uz/politics/turizm-mamlakatimiz-iqtisodiyotining-ertangi-kuni-22-02-2018>